

УДК 614.25:347.61:378

П.О. Колесник¹, М. Харріс², Л.Ф. Матюха³, А.П. Колесник¹

«АВС»-курси з проведення наукових досліджень у галузі сімейної медицини. Результати оцінки «А»-курсу навчання молодих вчених в Україні

¹ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна²Університет Бас, м. Бас, Великобританія³Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, м. Київ, Україна

Мета – в рамках пілотного дослідження апробувати й оцінити модель етапних курсів тренінгу для навчання молодих сімейних лікарів-науковців.

Матеріали та методи. Проведено анкетування 15 учасників за допомогою двох валідизованих опитувальників: «Шкали самооцінки» та «Анкетування етапності змін».

Результати. В Україні вперше в Європі успішно проведено міжнародний “А”-тренінг молодих науковців – сімейних лікарів. Модель проведення міжнародних курсів для молодих дослідників у галузі сімейної медицини є ефективною та доцільною. При проведенні анкетування учасників до і після тренінгу відбулося динамічне зростання основних показників щодо здатності проводити наукове дослідження у галузі сімейної медицини.

Висновки. Модель проведення міжнародних курсів для молодих дослідників у галузі сімейної медицини є ефективною та доцільною. Для молодих науковців з'являється можливість ознайомитися з дослідженнями в області сімейної медицини в Європі. За досвідом пілотування в Україні, європейська асоціація має підтримати впровадження даної моделі в інших країнах Європи, залучати досвідчених фахівців, надавати гранти для даної форми навчання науковців.

Ключові слова: тренінг, молоді дослідники, сімейна медицина.

Вступ

У ряді європейських країн, включаючи Україну, не проводять навчання методології наукового дослідження у галузі первинної медико-санітарної допомоги (ПМСД) [1]. Тематика, методологія, напрямки наукових досліджень у сімейній медицині (СМ) не зрозумілі в Україні. Деякі вітчизняні дослідження у СМ є занадто спеціалізованими у напрямку вузьких дисциплін, ряд досліджень присвячено коморбідним патологіям, з'являються роботи організаційного плану в галузі ПМСД. Однак загальноєвропейська стратегія постановки і вирішення наукових проблем у галузі СМ є не до кінця зрозумілою в Україні [2].

Завдяки співпраці партнерів європейської асоціації дослідників у галузі СМ (EGPRN) сімейних лікарів-науковців з України та Великобританії вперше в Європі розроблено пілотний проект для оцінки ефективності тренінгів молодих сімейних лікарів – науковців. Великобританія є країною з давньою історією проведення наукових досліджень у галузі СМ і ПМСД, тому досвід британських експертів є надзвичайно важливим для України, де відбувається становлення СМ як наукової дисципліни.

Мета роботи – у рамках пілотного дослідження апробувати та оцінити модель етапних курсів тренінгу для навчання молодих сімейних лікарів-науковців.

Завдання. Визначити, наскільки ефективними є тренінги за участю міжнародних експертів для навчання молодих науковців у галузі СМ. Під час пілотного курсу тренінгів в Україні зібрано матеріал для EGPRN WONCA

щодо доцільності подальшої підтримки проведення подібних курсів у Європі.

Матеріали та методи

Ідея тренінгів. Авторами проекту: членами EGPRN з України і Великобританії: доцентом Колесником П.О. і професором М.Харрісом – розроблено триетапні 2-денні курси “А,В,С” («азбука») навчання молодих науковців СМ в Україні.

Підтримка тренінгу. Організацію і супровід курсів забезпечувала Українська Асоціація Сімейної Медицини (УАСМ). Більшу частину витрат взяла на себе УАСМ. Крім того, кожен учасник сплачував оргвнесок, причому розмір внесків учасників залежав від їх участі у організації курсу (переклад матеріалів семінару тощо). Дорожні витрати і час тренерів покривалися самими тренерами.

Організація тренінгів. Тренінги проводив міжнародний експерт, досвідчений член EGPRN проф. М. Харріс.

Перший етап – курс “А” на тему: **“Принципи проведення досліджень у сімейній медицині та способи критичної оцінки досліджень”**, – проведено у грудні 2017 р. в Києві. Другий етап – курс “В” на тему: **“Створення проекту власного наукового дослідження в галузі СМ”**, – заплановано у жовтні 2018 р. у м. Одеса. Третій етап – курс “С” на тему: **“Оприлюднення результатів власного наукового дослідження в СМ”**, – заплановано у грудні 2018 р. у Києві. Наприкінці курсу тренінгів всім учасникам буде видано сертифікати європейського зразку під егідою EGPRN WONCA.

У курсі "А" брало участь 15 молодих науковців – сімейних лікарів із різних областей України, які мали до 5 років наукового стажу.

Анкетування учасників проводилося за допомогою двох валідизованих опитувальників: «Шкали самооцінки» та «Анкети етапності змін». Анкетування учасників проводилося у 3 етапи: до тренінгу, одразу ж після тренінгу та через 1 місяць по закінченню тренінгу.

Результати дослідження та їх обговорення

Учасникам тренінгу було відмічено, що цікавим виявився не лише його зміст, але й методики викладання матеріалу, форми інтерактивної взаємодії з аудиторією, можливість учасників спілкуватися у презентувати матеріал українською, російською і англійською мовами.

Формат тренінгу. Всіма учасниками тренінгу відмічено неформальність атмосфери. Значну частину тренінгу було побудовано у формі інтерактивної роботи у малих групах. У тренінгу передбачалася самостійна підготовка кожного з учасників. Слід зазначити, що віталася участь курсантів у перекладі матеріалів курсу та синхронному перекладі лекцій тренера.

План і методики, використані при проведенні тренінгу:

– *Знайомство учасників за принципом «криголаму», вступ.*

– *Початкове анкетування учасників.*

– *Інтерактивна лекція з елементами дискусії у малих групах: «Поняття і принципи кількісного і якісного дослідження».*

– *Практична робота в парах: кожна пара розробляла певне питання для дослідження в галузі ПМСД.*

– *«Круглий стіл»: кожна пара презентувала розроблене питання дослідження аудиторії, коментарі, ініціація дискусії.*

– *Інтерактивна лекція: «Введення у медичну статистику».*

– *Практична робота у парах: «Розробка когортного дослідження та дослідження «випадок-контроль» в галузі ПМСД.*

– *«Круглий стіл»: кожна пара презентувала розроблену модель дослідження аудиторії, коментарі, ініціація дискусії.*

– *Презентація 2 слайдів, 5-хвилинна: кожен учасник заздалегідь підготував коротке повідомлення на*

тему: «Публікація про наукове дослідження у галузі СМ, яке вразило мене». Презентація, коментарі тренера і учасників, оцінка презентації матеріалу.

– *Резюме, зворотний зв'язок, кінцеве анкетування, видача сертифікатів.*

При проведенні анкетування учасників за "Шкалою самооцінки" до і після тренінгу (кожен з 11 пунктів оцінювався учасником за 5-бальною шкалою) проводилася динамічна оцінка їх здатності: виявити клінічну проблему, яку можна дослідити, скласти (визначити) реалістичний бюджет мого дослідницького проекту, сформулювати чітке питання дослідження або гіпотезу для вирішення клінічної проблеми, зробити збалансований та всебічний огляд літератури, зібрати команду, яка допоможе мені провести свої дослідження, навчити іншого проектуванню та впровадженню простого дослідження, ефективно презентувати моє дослідження та його результати, розробити та впровадити стратегію збору даних; розробити план проекту, який дасть змогу відповідати на питання чи гіпотезу мого дослідження, спланувати дизайн дослідження; розробляти найкращу стратегію збору і аналізу даних.

Як видно з рис. 1, 2, середні показники за більшістю питань значно зросли після курсу.

Як видно з рис. 3, 4, при 3-кратному проведенні анкетування учасників за «Анкетою етапності змін»: виявилось підвищення самооцінки за такими показниками: навчити інших, як розробити і виконати простий дослідницький проект (середнє збільшення 1,53); обрати, розробити та впровадити найкращу стратегію збору даних для наукового дослідження (середнє збільшення 1,33); сформулювати чіткий план дослідження та гіпотезу для вирішення клінічної проблеми (середнє збільшення 0,93). Слід зазначити, що ряд показників був високим і до тренінгу, що могло свідчити про переважну більшість аспірантів та асистентів серед курсантів, які вже були раніше знайомі з принципами ведення наукового дослідження.

Серед коментарів, отриманих під час "зворотного зв'язку" по закінченні А-курсу, респондентами зазначено: "Проведення досліджень на рівні первинної медичної допомоги є новим для нашої країни"; "Міжнародний підхід є прикладом планування досліджень у сімейній медицині"; "Інтерактивна методика подання матеріалу тренером-експертом сама по собі є навчанням"; "Рівень моїх знань англійської мови зріс під час курсу".

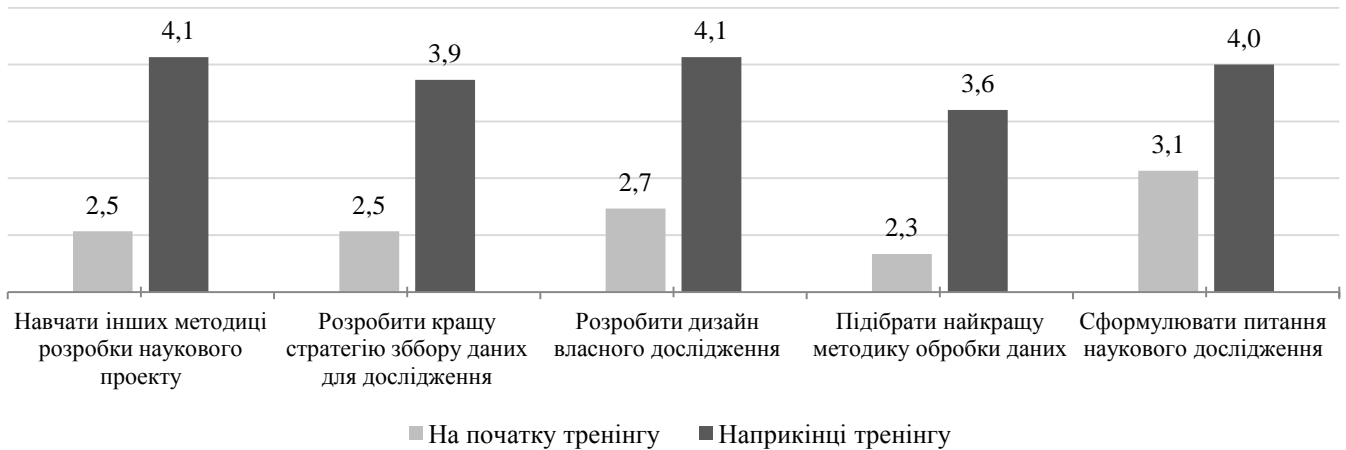

Рис. 1. Аналіз результатів анкетування за «Шкалою самооцінки» (п. 1-5)

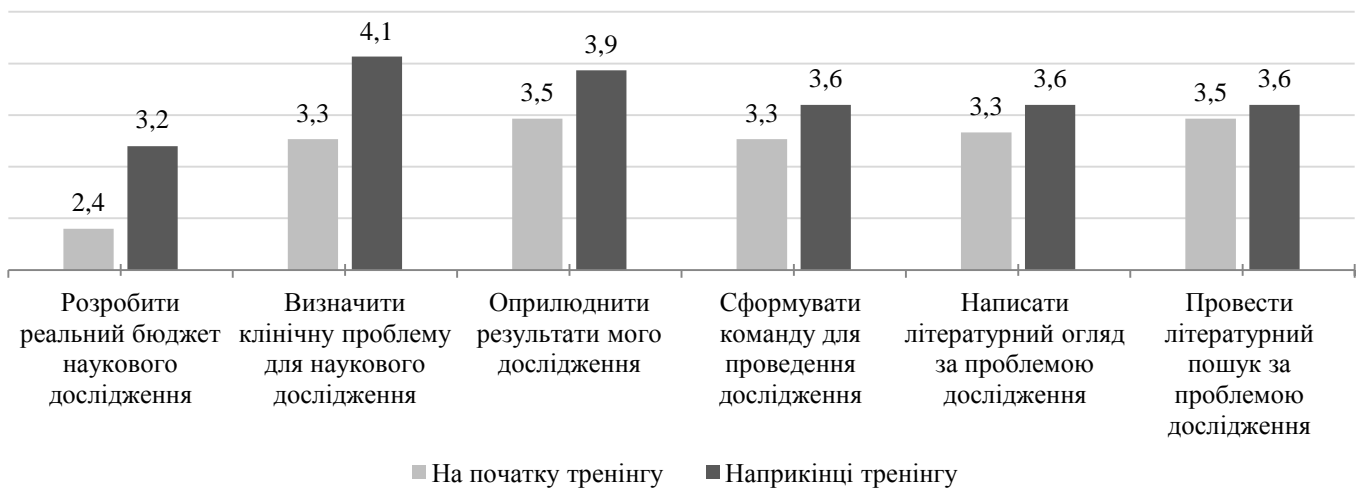

Рис. 2. Аналіз результатів анкетування за «Шкалою самооцінки» (п. 6-11)

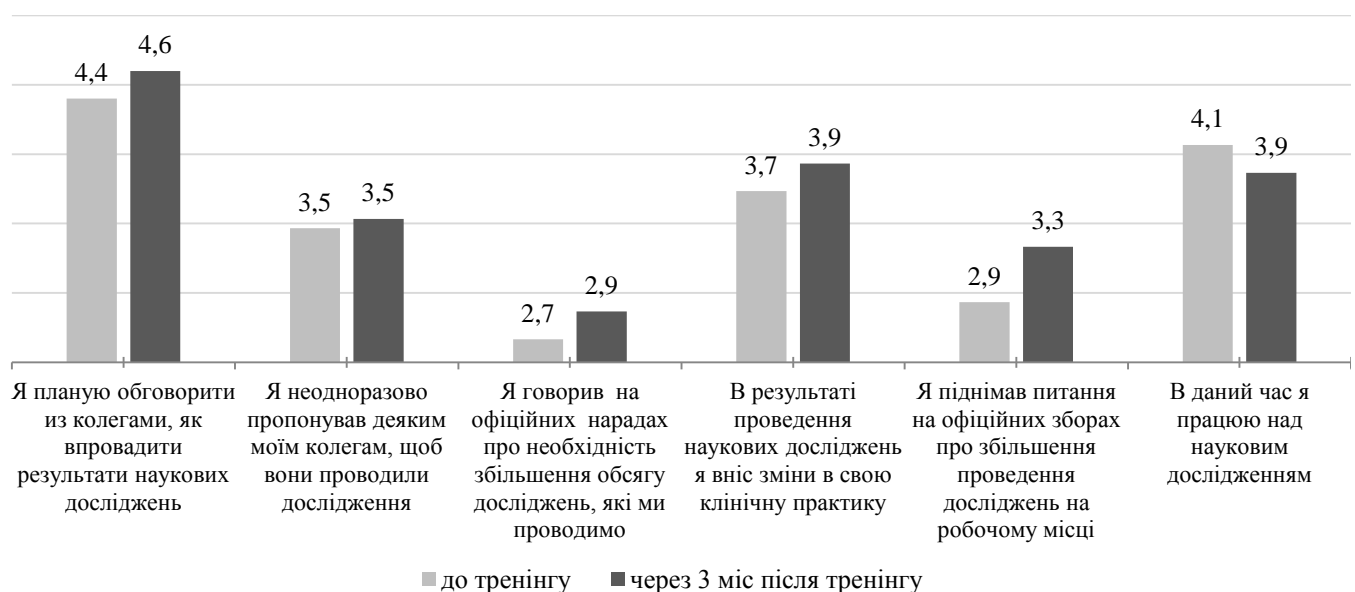

Рис. 3. Аналіз результатів анкетування за «Анкетою етапності змін» (п. 1-6)

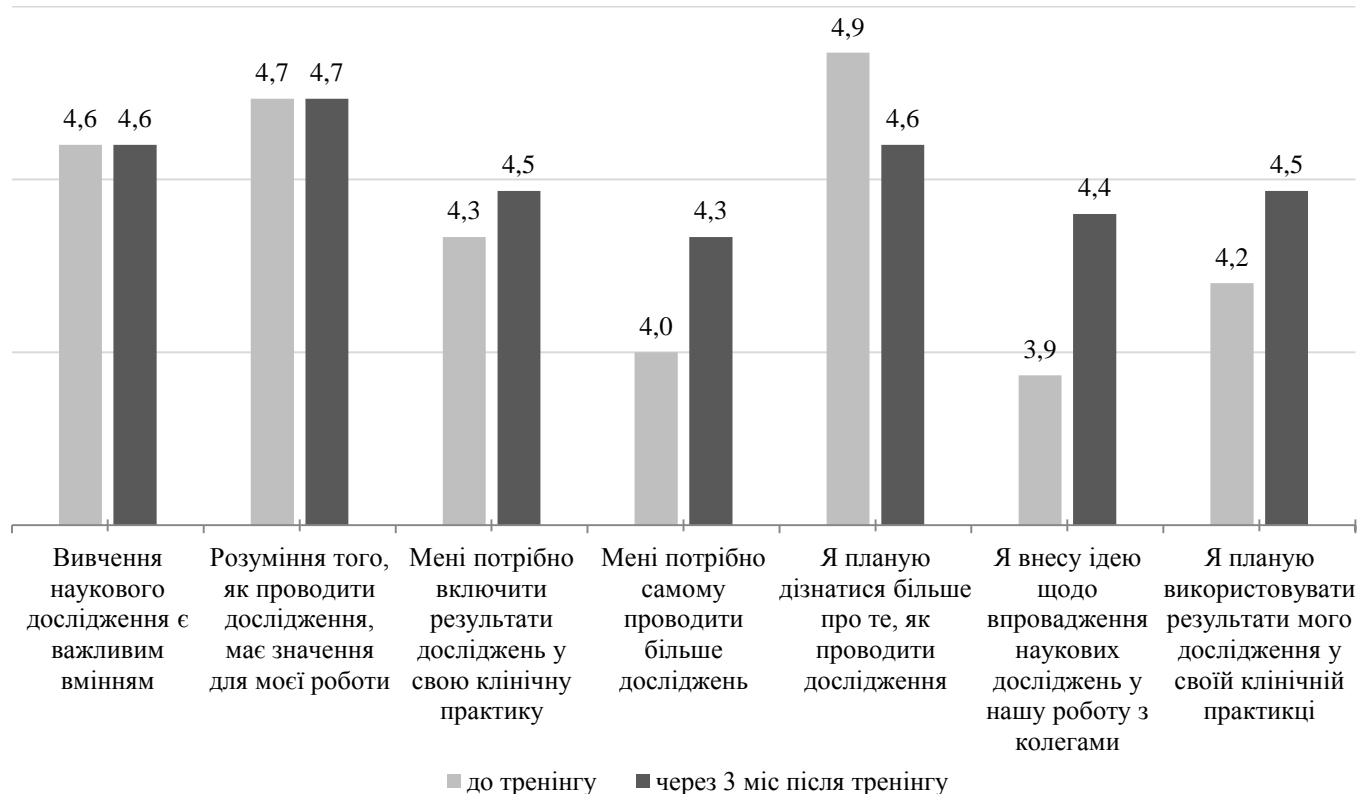

Рис. 4. Аналіз результатів анкетування за «Анкетою етапності змін» (п. 7-13)

Висновки

В Україні вперше в Європі успішно проведений міжнародний “А”-тренінг молодих науковців – сімейних лікарів. Модель проведення міжнародних курсів для молодих дослідників у галузі СМ є ефективною та доцільною. Для молодих науковців з’являється можливість ознайомитись із дослідженнями в області сімейної медицини в Європі. Курси сприяють зміцненню партнерських відносин між двома країнами-членами EGPRN.

Перспективи подальших досліджень

За досвідом пілотування в Україні, EGPRN WONCA Europe має підтримати впровадження даної моделі в інших країнах Європи, залучати досвідчених фахівців, надавати гранти для даної форми навчання науковців. Планується проведення “В” і “С” тренінгів у 2018 р.

Література

1. *Прийоми*, що забезпечують високу мотивацію та якість семінарського заняття: методичні розробки для викладачів / І. В. Чопей, П. О. Колесник, М. Ю. Долгош [та ін.]. – Ужгород, 2010. – 28 с.
2. *Kolesnyk P.* Development of family medicine in Ukraine / P. Kolesnyk, I. Švab // *European Journal of General Practice.* – 2013. – Vol. 19. – P. 261–265.

Дата надходження рукопису до редакції: 01.02.2018 р.

«ABC»-курсы для исследователей в области семейной медицины. Результаты оценки «А»-курса молодых ученых в Украине

*П.О. Колесник¹, М. Харрис²,
Л.Ф. Матюха³, А.П. Колесник¹*

¹ГВУЗ «Ужгородский национальный университет»,
г. Ужгород, Украина

²Университет Бас, г. Бас, Великобритания

³Национальная медицинская академия последипломного образования имени П.Л. Шупика, г. Киев, Украина

Цель – в рамках пилотного исследования апробировать и оценить модель этапных курсов тренинга для обучения молодых исследователей в области семейной медицины.

Материалы и методы. Проведено анкетирование 15 участников с помощью двух валидизированных опросников «Шкалы самооценки» и «Анкеты этапности изменений».

Результаты. В Украине впервые в Европе успешно проведен международный "А"-тренинг молодых ученых в области семейной медицины. Модель проведения международных курсов такого рода является эффективной и целесообразной. При проведении анкетирования участников до и после тренинга произошел динамический подъем основных показателей, касающихся умения проводить научное исследование в области семейной медицины.

Выводы. Для молодых ученых появилась возможность ознакомиться с европейской методикой проведения научных исследований в области семейной медицины. Учитывая позитивный опыт пилотного исследования, проведенного в Украине, европейская ассоциация ученых должна поддержать внедрение данной модели тренингов в других странах Европы, привлекать экспертов, предоставлять гранты для данной формы обучения.

Ключевые слова: тренинг, молодые исследователи, семейная медицина.

“ABC”-courses on research in the field of family medicine. Results of the assessment of “A”-course of early career scientists in Ukraine

*P.O. Kolesnyk¹, M. Harris²,
L.F. Matyukha³, A.P. Kolesnyk¹*

¹SU “Uzhhorod National University”, Uzhhorod, Ukraine

²University of Bath, Bath, UK

³Shupyk National Medical Academy of Postgraduate Education, Kyiv, Ukraine

Purpose – as part of the pilot study to evaluate the model of step-by-step training courses for the early career scientists family doctors.

Materials and methods. The questioning of 15 participants was carried out with the help of two validated questionnaires: "Scale of self-assessment" and "Questionnaire of the stages of change".

Results. An international "A"-training course of early career scientists in the field of family medicine was conducted in Ukraine. It was a first experience of such courses in Europe. The model of international courses of this kind is effective and expedient. During the survey organized before and after the training, there was a dynamic rise in the main indicators related to the ability to conduct scientific research in the field of family medicine.

Conclusions. Early career scientists have got the possibility to get acquainted with the European methodology of conducting research in the field of family medicine. The positive experience of the pilot study conducted in Ukraine can encourage the European General Practitioners Research Network to support such model of training in other European countries, involve experts, and provide grants for this form of scientific training.

Key words: training, early career scientists, family medicine.

Відомості про авторів

Колесник Павло Олегович – к.мед.н., доцент кафедри терапії та сімейної медицини факультету післядипломної освіти та довузівської підготовки ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; директор Науково-тренінгового консультативно-діагностичного центру сімейної медицини та долікарської допомоги; пл. Народна, 3, м. Ужгород, Закарпатська обл., 88000, Україна.

Майкл Харріс – д.мед.н., професор, Gore Cottage Old Gore Lane, Emborough Radstock BA3 4SJ, UK.

Матюха Лариса Федорівна – д.мед.н., проф., завідувач кафедри сімейної медицини та амбулаторно-поліклінічної допомоги Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика; вул. Дорогожицька, 9, м. Київ, 04112, Україна.

Колесник Андрій Павлович – студент III курсу медичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; пл. Народна, 3, м. Ужгород, Закарпатська обл., 88000, Україна.